

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

1040 София, ул. "Славянска" №1, тел.: 02/ 92 37 555, факс: 02/ 987 00 98

Изх. № 10-00-7/ 29. 11. 2004
(Моля, цитирайте при отговор)

На Ваш №.....

*К.С.Д. 9/2004
За се заседание за
с.д.ч. 29. 11. 2004*

ДО

**КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТАНОВИЩЕ

На Антон Станков- министър на правосъдието

ОТНОСНО: Определение на Конституционния съд от 16.11.2004 год. по конституционно дело № 9 от 2004 год.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ
СЪДИИ,**

С определение от 16 ноември 2004 год. съм конституиран като заинтересувана страна по конституционно дело № 9 от 2004 год., образувано по искане на Общото събрание на Търговската

колегия на Върховния касационен съд за задължително тълкуване на чл.124 от Конституцията на Република България по въпросите какъв е обхватът на върховния съдебен надзор, упражняван от Върховния касационен съд за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища и свързан ли е той с контролно-инстанционната компетентност на съда или обхваща всички възможни категории дела, без тези по които осъществява надзор Върховният административен съд.

Делото е образувано по искане на Върховния касационен съд, тъй като в Търговската колегия на Върховния касационен съд е постъпило предложение на министъра на правосъдието за издаване на тълкувателно решение по някои спорни въпроси на производството по издаване на изпълнителен лист въз основа на запис на заповед поради нееднаква и спорна практика на съдилищата по прилагане на чл.237, буква "е" от Гражданско-процесуалния кодекс (ГПК).

В искането се твърди, че преюдициално, чрез тълкуване по реда на чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията следва да се реши въпросът относно конституционната компетентност на Върховния касационен съд (ВКС) от гледна точка обхвата на правомощието му, предвидено в чл.124 от Конституцията "да упражнява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища", тъй като делата за издаване на изпълнителен лист на основание чл.237 б"е" от ГПК не попадат в обсега на контролно-отменителната компетентност на ВКС .

В искането се приема възможността, че текстът на чл.124 от Конституцията може да се тълкува в смисъл, че върховният надзор за точното и еднакво прилагане на законите обхваща всички дела, независимо от това дали подлежат или не подлежат на инстанционен касационен контрол, упражняван от ВКС. В искането се твърди като втори вариант и че ако се приеме, че върховният съдебен надзор, упражняван от ВКС обхваща случаите на прилагане на законите само по дела, които подлежат на касационен контрол, то евентуалното му произнасяне по предложението на министъра на правосъдието, ще бъде недопустима намеса на съдебната власт в законодателната, доколкото само законодателният орган може да прави автентично тълкуване на законови разпоредби.

Не споделям второто алтернативно становище на ВКС – Търговска колегия по следните съображения:

Министърът на правосъдието е направил предложение до общото събрание на Гражданската и Търговските колегии на Върховния касационен съд за издаване на тълкувателно решение, тъй като анализ на събраната информация установява нееднаква и спорна практика на съдилищата по прилагането на чл.237, б'е" от ГПК.

В чл.124 от Конституцията е постановено, че Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. Едновременно и в съответствие с конституционната норма, в чл.84, ал.1, т.2 от Закона за съдебната власт, законодателят е дефинирал ясно и недвусмислено правомощието на Върховния касационен съд да се произнася с тълкувателни решения по приложението на закона при неправилна или противоречива съдебна практика. Всъщност, това правомощие на ВКС произтича от Конституцията и е свързано с основните конституционни принципи на правовата демократична държава (чл.4, ал.1 от Конституцията), за върховенството на закона (чл.5, ал.1 от Конституцията), за свободата и равенството на хората в обществото и пред закона (чл. 6, ал.1 и 2 от Конституцията) и пр.

Искателят поставя въпроса, дали би следвало да се произнася с тълкувателни решения по приложението на закона при неправилна или противоречива съдебна практика, по дела по които няма контролно-инстанционна компетентност.

Преди всичко, би следвало да се разгледа същността на понятието съдебна практика и свързаното с нея тълкуване. В тази връзка ще се спра на някои автори, чието име и авторитет са безспорно утвърдени в българската и международната правна доктрина.

Проф. Живко Сталев в публикацията си "Съдебната практика като източник на право"- Съвременен право, 1997 год., №6, с.7 приема, че понятието "съдебна практика" включва: всеки акт на съда, в който се съдържа тълкуване на източник на право; напластяване на известен брой съдебни актове, съдържащи съвпадащо тълкуване на една и съща разпоредба (т.нар.обща и трайна съдебна практика) и тълкувателно решение на съд със задължителна сила (официално съдебно тълкуване на нормативен акт). Запитаме ли се кое е специфичното за нормативния акт спрямо други правни актове, ще установим, че специфичното се състои в неговите правни последици (правно действие, правен

ефект). В този смисъл проф. Сталев стига до извода, че дълбоката и основна разлика между правен акт и негови правни последици разкрива, че предметът на тълкуване може да бъде само правният акт, а не неговите правни последици. Това е така, защото те се извличат, когато той е неясен, противоречив и непълен, именно чрез тълкуването. Регулиращата функция на действащото право предпоставя една ясна, безпротиворечива и пълна система от правни норми. Без тълкуване тя не може да бъде постигната. В тази връзка, проф. Сталев е категоричен че тълкуването е неотделимо свързано с правотворчеството и чрез него се преодоляват несъвършенствата на нормативните актове, които са неизбежни. Особено е трудно да бъдат избегнати техните непълноти, защото няма как да бъдат обхванати от разпоредбите на нормативния акт всички житейски хипотези, които могат да се появят в материята, предмет на нормативния акт, особено като се имат пред вид неизбежните промени в обществените отношения, които настъпват след издаването на нормативния акт. За това, съдебната практика е неразривно свързана с тълкуване на нормативните актове. Тъй като по своето естество тълкуването на нормативните актове е неотделимо свързано с правотворчеството, с него се оказва неотделимо свързана и съдебната практика. За това според проф. Сталев тя е също източник на право, както нормативния акт, който тя тълкува, защото той се прилага в този смисъл, който съдебната практика му дава. След тълкуването, то и изтълкуваният нормативен акт образуват едно нормативно единство. Най-интензивен е нормотворческият принос на съдебната практика при попълване на празнини в действащото право, и по-специално когато съдът извлича правната норма, запълваща липсващата норма, по аналогия на правото. Тогава, прави извод проф. Сталев, неговата роля (на съда) е много близка до тази на законодателя.

Волята на законодателя да направи съдебната практика съпричастна в нормотворчеството е особено ярко изразена, когато той овластява Конституционния съд и върховните съдилища с правомощието да тълкуват официално нормативни актове, като издават тълкувателни решения със задължителна сила (чл.149, ал.1, т.1 на Конституцията, чл.41, 86, ал.2 и чл.97, ал.2 от Закона за съдебната власт(ЗСВ).

Що се касае до въпроса каква е същността на задължителните тълкувателни решения, проф. Сталев дава отговора, че тя следва от тяхното сходство и особености спрямо

нормативните актове. Като тях те имат неиндивидуализиран кръг адресати и решават по общ и абстрактен начин съответния проблем. Те поради това са израз на общо, а не на индивидуално регулиране. Следователно те са нормативни, а не индивидуални актове, само че особени нормативни актове, а именно тълкувателни нормативни актове.

По този начин вижда проф. Сталев правната същност на тълкувателните решения на Конституционния съд и на върховните съдилища и ги дефинира като една убедителна илюстрация на нормотворческа функция на съдебната практика.

Доцент Росен Ташев в “Обща теория на правото”2004г. разглежда произнасянето на тълкувателните решения на общите събрания на колегиите на ВКС и ВАС като правен способ за осъществяване на върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите. Този автор приема, че разпоредбите на диспозитива на тълкувателното решение имат нормативен характер и притежават белезите на правна норма. Въпреки, че не са пряко задължителни за гражданите, юридическите лица и другите субекти на правото извън изрично посочените органи на съдебната власт и изпълнителната власт, те имат юридическо действие (макар и непряко) и по отношение на тях, защото прилагането на тълкувания текст на закона става именно чрез органите на съдебната власт и на изпълнителната власт.

Очевидно, че правната доктрина не подлага на съмнение изключителната важност на тълкувателните решения на съдилищата и не разглежда тяхното правно проявление като намеса в законодателната дейност. Тълкувателните решения на съдилищата заемат много специално място в правния мир и са дефинирани от проф. Сталев като върхно проявление на нормотворческата роля на съдебната практика.

По отношение на обхвата на върховния съдебен надзор, упражняван от ВКС за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища, предвидени в чл.124 от Конституцията и връзката му с контролно-инстанционната компетентност на ВКС, както и обхваща ли всички дела, без тези по които е компетентен ВКС бихме могли също да направим някои разсъждения, произтичащи единствено и само от смисъла на закона. От една страна по аргумент от категоричните разпоредби на чл.124 от Конституцията и чл.84, ал.1, т.2 от ЗСВ, не се подлагат на съмнение правомощията за върховен съдебен надзор, упражняван от ВКС за

точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. Върховният законодател не е създал никакво ограничение, като например това, че Върховният касационен съд не би могъл да упражнява върховен съдебен надзор по дела, по които няма контролно-инстанционна компетентност. Изложеното становище намира опора и в правната доктрина. Така доцент д-р Димитрина Милкова в "Обща теория на правото" 2001г. разглежда тълкуването като сложна познавателна и творческа дейност, която се извършва с цел установяването на действителния смисъл и съдържание на правния акт с оглед преди всичко на неговата практическа реализация. Същата авторка се спира подробно и на видовете тълкуване. Автентичното тълкуване е тълкуването, при което субектът на тълкуване и на тълкувателния акт е един и същ (например Народното събрание). Като отделен вид тълкуване, авторката сочи съдебното тълкуване. Съдебното тълкуване се прави от съдебните органи главно в два случая: когато правораздавателният орган трябва сам да приложи правен акт и в тази връзка най-напред да го изтълкува и когато специално оправомощени правораздавателни органи издават тълкувателни актове, с оглед установяване на единство в съдебната практика, за да се постигне точно и еднакво прилагане с цел отстраняване на определени противоречия и неясноти в практиката, и т.к.(тълкувателните решения на ВКС и ВАС). Именно за този втори вид тълкуване става дума в предложението на министъра на правосъдието.

От всичко изложено до тук следва и изводът, че върховният надзор упражняван от ВКС, за точното и еднакво прилагане на законите обхваща всички възможни категории дела, без тези по които е който осъществява надзор ВАС, както и че ВКС следва да тълкува и актове, по които няма контролно-инстанционна компетентност.

Предвид горното и на основание чл.124 от Конституцията и чл.84, ал.1, т.2 от Закона за съдебната власт, следва да се приеме, че текстът на чл.124 от Конституцията ясно и точно постановява, че върховният надзор за точното и еднакво прилагане на законите обхваща **всички** дела, независимо от това дали подлежат или не на инстанционен касационен контрол, упражняван от ВКС.

Противното би означавало, че в правния мир ще останат да съществуват извън тълкувателната дейност на ВКС определени

категории дела, по които са постановени неправилни или противоречиви решения.

Т.К.; Р. Д.

МИНИСТЪР:

(АНТОН СТАНКОВ)

